

Iz vsega tega se vidi, da Avstrija ima sicer aktiven budget, da pa za izhajanje potrebuje 40 milijonov več, kakor jih ima na razpolaganje.

Vodja finančnega ministrstva se je v svojem ekspezu držal stroge objektivnosti, a pokazal je vender, da mora vlada na vsak način dobiti novih sredstev. Kaj storiti? Ljudstvo je že sedaj preobremenjeno in le težko diha pod bremenom, katera se mu nalagajo. Skrbeti bo za nove dohodke, a te je možno dobiti le, če se odpro vrata gospodarskemu napredku, ki poveča davčno moč ljudstva. Samo tako, da se pomnoži dohodek ljudstva in poveča ljudsko blagostanje, je upati, da bodo našli državni dohodki v toliki meri, da se bodo tudi pokrivali redno naraščajoči državni izdatki.

Lahkomiselnost.

V četrtek, dne 26. oktobra popoldne, je bil v „Katoliškem domu“ shod „Gospodarske zveze“ na katerem shodu so se kovali visokoletni gospodarski projekti.

Gospod dr. Šusteršič je, kakor nam je sporočil „Slovenec“, razpravljal o ustanovitvi osrednje zadruga, ki bi imela svoje skladišče v Ljubljani ter bi zalagala vse kmetijske zadruga, konsumna društva itd. z vsemi potrebščinami.

Financiranje tega načrta je gospod dr. Šusteršič pojasnil tako-le: „Pri osrednji zadrugi bi bili redni in izredni člani. Redni člani bi bili v prvi vrsti posojilnice. Redni člani bi vplačali glavne deleže, izvenredni člani pa opravljeni delež, ki bi moral biti nizek, na primer 1 krono, ker je osrednja zadruga namenjena kmetu, ki ne more veliko plačati; opravljeni delež izstopivši dobi nazaj. Pri vstopu plača izvenredni član pristopnine 1 krono, ki ostane zadrugi. Prvo leto je torej izvenredni član udnine prost. Pričenši z drugim letom prične vplačati udnino, ki bi znašala 1 gld. na leto. Da se ustvari potrebni prometni kapital in se pokrijejo stroški, morala bi imeti pri osrednji zadrugi vsaka posojilnica jedenglavni delež 500 gld., ki ostane imetje posojilnice, samo obrestovanju se odreče. Na ta način bi v kratkem imeli skupaj okolu 50.000 gld. kapitala. Tista beračija, katero ima kmetijska družba, spravimo mi skupaj v 24. urah.“

Ponosne besede! Le škoda, da „Slovenec“ ni tudi povedal, kar je k tem izvajanjem pripomnil č. gospod Hladnik, zakaj potem bi dobila vsa stvar popolnoma drugo lice.

Č. g. Hladnik je namreč pojasnil, da izmed takozvanih katoliških posojilnic sploh nobena nima 500 gld. premoženja, in da torej ne more vzeti glavnega deleža. Na to je dr. Šusteršič odgovoril, da posojilnicam sploh ne bo treba vplačati tega deleža, da bodo le po 500 gld. dolga naredile pri „Ljudski posojilnici“, in s tem denarjem se napravi osrednja zadruga.

Tista beračija, katero ima kmetijska družba, se torej ne bo skupaj spravila, ampak naredilo se bo le toliko — dolga.

S tem je povedano vse. Snovanje velikih podjetij na taki podlagi je lahkomiselnost, ki se utegne tako bridko maščevati, kakor nameravana ustanovitev zavarovalnice brez kapitala, kateri zavarovalnici ne more biti sojena druga usoda od one ki je zadela „banko Slovenijo“. —

Politični pregled.

Državni zbor je imel sejo v ponedeljek. Razpravljalo se je o predlogu Daszynskega, naj se odpravi § 14. in o predlogu levičarskih strank, naj se nadalje utesni poraba § 14. Nemški govorniki so zbežali. Govoril je tudi češki poslanec Stranski, ki je ožigosal Bärnreitherja, kateri je kot minister podpisal 13 naredeb, izdanih s § 14. med tem ko sedaj zahteva odpravo § 14. Na to je čital Clary izjavo, da vlada ne misli na odpravo § 14. in tudi glede utesnitve se ne more izreči, ker ne vè, v koliko naj se poraba § 14. utesni. Izjava je bila očitno dogovorjena z levičarskimi strankami. Dotična akcija Nemcev je bila le sleparjenje. Zatem je bilo glasovanje o nujnosti socialnodemokratskega predloga. Vse stranke so glasovale za nujnost, izvzemši Lahe ter nemško-liberalne veleposestnike. Fuchs je odredil glasovanje po imenih pri katerem se je izkazalo, da je dvetretinjska večina za predlog; toda pri glasovanju o meritorni vsebini, ni dobil predlog večine. Predlog glede utesnitve porabe § 14 se je odkazal otkoku 48 članov.

Po volitvi delegacije. — Cesar je poslal vitezu Jaworskemu brzojavko, vsled česar smatrajo desničarski listi desnico za legalno večino; s tem je tudi zadana nova blamaža Claryju, Levičarji hočejo dobiti protiuslugo, ker niso volitve obstruirali. Desnica je izkazala levici mnogo uslug, a kaj je dobila zato? Odpravo jezikovnih naredb. in ustavilo se je nemško ministrstvo, da razbije slovansko večino! — Delegaciji se snideta proti koncu tega meseca. Vzrokom tako poznemu zasedanju delegacij, da hočeta obe vladi, da se kvotni deputaciji sestaneta čim preje in poskusita rešitev kvotnega vprašanja. Nadalje je vzrok odgoditve delegacijskega zasedanja želja ogrske vlade, da se ji dovoli proračunski provizorij, radi katerega so imeli v parlamentu že dvakrat obstrukcijo, Széll pa se hoče temu počenjanju izogniti.

Kontrolni shod. — Te dni se je pri dvornem dînerju v Budimpešti govorilo tudi o najnovšem jezikovnem prepiru pri kontrolnih shodih. Cesar je omenil posl. Gajariju, da je čudno, kolika zmešnjava je nastala pri kontrolnih shodih. Cesarju se zdi, da je vsled takih pojavov enotnost avstro-ogrske armade v nevarnosti. Posl. Gajari je odgovoril na to, da bodo delali Ogrji na to, da se nemški armadni jezik ohrani za vojaštvo vseh narodov. „Neue Freie Presse“ so raduje te cesarjeve opombe ter dolži Čehe, da so oni zanesli to jezikovno vprašanje tudi mej vojaštvo. Kje je torej tista zajamčena enakopravnost § 19. drž. temelj. zakonov?

Razpor mej nemškimi strankami. — Vse nemške stranke so site poveljništva Wolfovega. Wolf je očital dr. Nitzseheju, da se je udeležil volitev delegacij. Toda nemški poslanci, ki so bili izvoljeni, da delajo resno, ne blazno politike, so složni v tem, da so dolžni svoji časti, zavrniti Wolfa v svoje meje. To se je, upamo, danes že storilo na zadosten način. — Kakor znano, je nemška narodna stranka proti Wolfovim impertinencam energično protestirala. Ker je tudi nem, napredna stranka velika nasprotnica prepotentnih Schönerer-

jancev, so sedaj Wolf in tovariši na levisi docela osamljeni. Wolfovega jerobstva so se prenaledli vsi nemški poslanci, kar je vsaj v naših očeh jako dobro.

Jezikovni zakon. — Načrt jezikovnega zakona, ki ga je sedanja vlada obljubila pri svojem nastopu v poslanski zbornici, bo neki predložen še tekom meseca novembra. Toliko bi bilo dosedaj gotovo v tej zadevi, o vsem drugem pa vladni krogi še trdovratno molče. Niti to ni znano, ali predloži vlada načrt zakona samo za Češko in Moravsko kot nadomestilo za odpravljen jezikovne naredbe, ali za vse avstrijske dežele. V tem oziru bo treba izredne paznosti od strani desničarskih strank.

Kralj Aleksander o srbski razmerah. — Dopisnik „N. Fr. Pr.“ je bil te dni sprejet pri srbskem kralju v avdijenci ter je prijavil dolgo poročilo o svojem pogovoru z Aleksandrom, ki je zatrjeval, da je že davno izgubila radikalna stranka svoj vpliv v Srbiji, in da je vsled svojih zarot proti sedanjem rodu izgubila zadnje pristaše. Radikalci so bili sami najbolj kruti in se ne smejo pritoževati radi krutosti. Nadalje je dejal, da bode obsojene radikalce ob primernem času pomilostil. Razkralj Milan si je pridobil za razvoj srbske armade velikih zaslug. Zato želi Aleksander, naj ostane nadalje oče pri njem. Dopisnik pripoveduje, da se mu je zdel kralj Aleksander bolehen.

Novo Milanovo lopovščine. — Milan je provzročil, da imajo Srbi temeljem kraljevskega ukaza troje novih zakonov. S prvim se je kazenski zakon, ki je bil že doslej drakonski, še pohujšal. Sedaj bo možno Milanu streljati ljudi kakor zajce. Drugi zakon določa, da sme vlada iztirati iz dežele vsekogar, ki se ji zdi nevaren ali sumljiv. Milan bo zapodil sedaj vsakogar, ki se bo upal delati opozicijo njemu in njegovi vladi. S tem bo radikalna stranka smrtno zadeta. Tretji zakon pa ustvarja v notranjem ministrstvu poseben informacijski oddelek, ki bo nadziral mišljenje in govorjenje uradništva in javnih oseb sploh. Ta vohunski oddelek bo zastrupil vse javno in družinsko življenje v Srbiji ter omogočil vsakatero svobodno javljenje lastnega prepričanja. S to oficijalno špijonažo postanejo razmere na Srbskem neznosne. Vsakdo bo vsak hip v nevarnosti, da ga zgrabijo in vržejo v ječo, kajti vohuni bodo imeli razprostrte mreže v vse sloje, v vse kroge do mize družinske in postelje zakonske.

Angleška in Avstrija. — Izrek v Angleškem parlamentu, vse evropske velesile razun Avstro-Ogrske so nam sovražne, se vedno bolj uresničuje, posebno kar se tiče Rusije ter Francije, katerima se pridruži nemška velevlast. „Echo de Paris“ se čudi, da tega koraka ni še storila Nemčija, kar se pa more zgoditi v najkrajšem času. Rusija dela z vso silo na to, da se Evropa odločno upre angleškemu prodiranju; hoče da se ohrani status quo ante iz leta 1881 ozir. 1884. Najbrže se pridruži tudi Portugalska tej akciji, in le zatogadelj je ostala Portugalska dosedaj mirna, ker so se bali angleške mornarice. Tako zatrjujejo ruski listi.

Velik poraz Angležev. — Vesti o slavnih zmagah Angležev nad kmetskimi Buri so se jedva razkadile in se izkazale kot pretirane ali celo lažnjive in že je doslo novo poročilo, da so bili Angleži občutno tepeni. Prej so se merile le manjše čete Angležev in Burov mej seboj. Izid teh prask je le lokalnega pomena. A glavna bitka je bila dne 30. oktobra pri Ladysmithu, kjer se je merila vsa angleška vojska pod generalom Whitom in vsa burska vojska pod generalom Zoubertom. Transvaalski in oranjevski Buri so se združili. Okoli 18.000 Burov je obdalo 29. oktobra Ladysmith od zahodne severne in vzhodne strani, Angleži pa so brezuspešno opetovano poskušali pregnati jih. Oranjevski Buri so 29. oktobra zapustili Besters ter se pomikali od severozahodne strani proti Ladysmithu, oziroma proti levemu krilu angleške

armade. Transvaalski Buri so začeli Ladysmith bombardirati. General White je sprevidel, da ga mislijo transvaalski in oranjevski Buri zgrabiti od vseh strani, zato pa jih je hotel prehiteti. Vprizoril je splošen napad na Bure. Najprej je zgrabil Oranjee. Napadel jih je po noči. Oranjeci so pustili da je prišel oddelek Whitove armade prav v njihovo sredo, potem pa so zgrabili nakrat Angleže od vseh strani. Angleži so bili ujeti. Dva bataljona in šestero gorskih topov, t. j. 42 častnikov in 2000 mož, katero je moralo izročiti Burom tudi orožje. S tem je bila leva krilna kolona za Angleže že izgubljena, nič boljše se ni godilo desni krilni koloni, katero je burska vojska zapodila v beg. Buri imajo sedaj že 2212 angleških ujetnikov. Bržčas bo White zapustil Ladysmith in se pomaknil dalje proti jugu, v Pietermaritzburg ali celo do luke Durban. Angleži se boje, da se upro sedaj tudi Buri v Kapu, in da se dvignejo proti njim dosedaj neotralni rodovi. Najnovejša poročila javljajo, da se trudijo Buri, da bi osvojili železniško progo proti Colensu ter odrezali Angležem pot do Pietermaritzburga. Ako se to posreči Burom, ujeta je vsa angleška vojska Whiteja — Ker pred 25. nov. general White nikakor ne more dobiti nikake pomoči, je zelo dvomljivo, da bi se mogla angleška armada v Ladysmith prehraniti, in da bi mogla vstrajati vzlic bombardiranja burskih topov. V Londonu vlada zatogadelj velik strah, kajti najbrž se bo moral udati general White s celo svojo vojsko radi lakote in splošnega pomanjkanja, predno dospe general Buller s svojo pomočjo. Angleška posadka mesta Colenso je pobegnila ter prepustila mesto Burom. Tako je Whiteju umaknjenje proti jugu neomogočeno; ujet je ter se iz Ladysmitha ne more nikamor ganiti. White je ranjen, Buri so zasedli vse griče in hribe okoli in okoli Ladysmitha ter jih utrdili s topovi, katerih žrela so obrnjena od vseh strani na mesto.

Obrtnija.

Zadružni zakon.

Sedaj veljavni zadružni zakon z dne 9. aprila 1873 leta je podlaga vsem številnim, umestnim in neumestnim, potrebnim in nepotrebnim konsumnim društvom, kmetijskim in obrtnim zadrugam, katera so bila v poslednjih letih ustanovljena v naši deželi.

Zadružna organizacija je nastala v svrhu, da bi taki sloji, ki so navezani na zaslužek svojih rok in kateri nimajo nikacega osebnega kredita, dobili potom združevanja priliko, okoristiti se skupnega kredita vseh združenih članov ter postali deležni dobička, ki ga daje kapital in kupčija ali obrtnija. Na ta način je namreč tudi ob zaslužku svojih rok živečim slojem mogoče, da si pridobe gospodarsko neodvisno pozicijo v človeški družbi.

Zadružništvo se je tekom zadnjega polstoletja v vseh državah močno razvilo in je povsod že urejeno po posebnih zakonih.

Prvi začetek zadružništvu so položili takoimenovani richdalski pijonirji na Angleškem. Nekateri tovarniški delavci iz Richdala, ki so bili slučajno dlje časa brez posla, so leta 1844. ustanovili zadrugo, ki je imela nalogo, na skupni risiko in s skupnim podjetjem zadružnikom